

LÉVI ESKOL, A POLITIKAI BÖLCSESSÉG ÁLDOZATA

Halálának tizedik évfordulójára

Írta: BARZILAY ISTVAN

Most, amikor a kortársak megemlékeznek róla, elismerő szavak hullanak sírjára. Nagy politikai ellenfelei is meghajlítják fejüket emléke előtt. „Nem igaz, hogy mulasztásokat követett el” — mondja Menáchem Begin, aki Eskol kormányában tárcanélküli miniszter volt. Simon Peres, aki 1965-től 67-ig irányította a politikai hadjáratot ellene, mint a Mápájból kiszakadt Ráfi-csoport szervezője és követelte eltávolítását, most megjelent könyvében ezt írja: „Erélyes volt, de nem makacs; rugalmas, de nem meghátráló, komoly a határozataiban, de szórakoztató munka közben.

Lévi Eskol nem óriása a modern zsidó történelemnek. Chaluc maradt, amint volt 1914-ben, amikor alijázott. Mezőgazdasági munkás volt és a cionista légión harcos a 1918-20-ban; Daganja B. kibuc alapítója, amelynek haláláig tagja maradt. Ha Ben Guriont méltán nevezhetjük államalapítónak, Lévi Eskolnak joggal jár az országépítő jelzője. Lelki adottságai lehetővé tették számára, hogy a személyi támadásokat is elviselje. — „Gyakran nem értettem meg, sőt, felbosszantott — mondta halálának első évfordulóján Golda Méir, aki utána vette át a miniszterelnökséget — ha nekem ellentmondanak, dührohamot kapok. Ha Lévi Eskol valamely javaslatával szemben valaki vétőt emelt, nagy érdeklődéssel hallgatta, s megvizsgálta az indítványt, hátha neki van igaza”.

Pénzügyminiszter is volt, a legnehezebb időkben, neki kellett Pinchász Szápirral együtt megfékezni a már akkor jelentkező inflációt. Irányításával hajtották végre a font első komoly leértékelését 1962-ben. Birálták, de nem gyűlöltek érte. „Kedves bácsi” — írta tőle Lapid-Lampel Tomi, aki akkoriban interjút készített vele. Egy évre rá Dávid Ben Gurion javaslatára a Mápáj őt választotta miniszterelnökké. Ezt követően ki kellett állni az „öreg” személyi hadjáratát, aki a lemondását követelte, mert nem akarta bírójá válni a „balszerencsés ügy”, a „Lavon-ügy” késői szövődésén. Ehelyett hét-tagú miniszteri bizottságot nevezett ki, amely úgy határozott, hogy nem változtat a helyzeten, elfoedta azt a tézist, hogy nem Pinchász Lavon „adta ki az utasítást” az 1954-ben végrehajtott egyiptomi akció, a „balszerencsés ügy” végrehajtására.

Nem volt könnyű feladata a Mápáj által választott miniszterelnök számára fegyelmi bíróság

elő állítani Ben Guriont, aki hívei kis táborával együtt a Ráfi-t megalapította és azt állította, hogy emiatt nem kell kilépnie a Mápájból. Az „öreg” úgy gondolta, hogy a párt többsége követni fogja, ezért tartott ki makacsul a két hovátartozás mellett: egyidőben a Ráfi elnöke és a Mápáj tagja. A bíróság összeférhetetlennek tartotta ezt az álláspontot, Ben Guriont kizárták a pártból, megalakult a Ráfi s alaposan meggyengült a Mápáj parlamenti helyzete.

Lévi Eskol ezt is kibirta és nagy lelki erővel viselte el az egyre fokozódó ellenzéki rohamokat. Néhány olyan határozatot hozott, amely valósággal dührohamot váltott ki a Ráfi-val megerősödött ellenzékben: megszüntette a katonai kormányzatot az arab lakosság fellett. Hozzájárult — saját pártja akarata ellenére — Zeév Jabotinszky földi maradványainak hazahozatalához és államvezetésnek kijáró végzettség megrendezéséhez. S még ennél is messzebb ment: eltávolodott a francia orientációtól, ami Ben Gurion és Simon Peres közös programja volt a fegyverszállítások biztosítása érdekében. Lévi Eskol már akkor, a hatvanas évek elején, felismerte, hogy az algériai válság közeli rendezése veszélyezteti a francia-izraeli együttműködést. Lévi Eskol és Golda Méir, majd Aba Even, akik külügyminiszterei voltak a kormánynak, átirányították az izraeli külpolitikát az amerikai vonalra. Lévi Eskol volt az első izraeli miniszterelnök, akit az Egyesült Államokban hivatalosan fogadtak. Meleg barátság szövődött Eskol és Johnson elnök között: a texasi földbirtokos és a jordán-völgyi kibucnyik jól megértették egymást.

Eskol, mint hadügyminiszter, állandó kapcsolatot tartott a hadsereggel, s ezt prédikálta: „Ugy kell felkészülni, mintha biztosak lennének benne, hogy a háború holnap kitör”. „Nasszer örült lenne, ha most megtámadná Izráelt” — vélte az egyik tábornok. „Tegyük úgy, mintha már megöregült volna” — ripsztozott Eskol. Jicchák Rábin vezérkari főnök és Eskol között baráti együttműködés alakult ki, s ez lehetővé tette a hadsereg felszerelését; olyan méretű szakmai kiképzését, aminek eredményei megmutatkoztak a hatnapos háború kimenetelében.

Lévi Eskol miniszterelnöksé-

ge alatt fejlődtek ki a legszebb kapcsolatok Izráel és az afrikai államok között; ő volt az első miniszterelnök, akit afrikai államfők vendégül láttak. Mindezt, amikor fékezni kellett a fegyverhasználat, rögzíteni a béreket, elkerülni belső válságokat, mert a külső veszély egy percig sem szűnt meg. Az arabok elhatározták, hogy elvezetik a Jordán forrásait, hogy ezáltal megfosszák Izráelt a víztől. Mellőle távozott Golda Méir és ő Aba Even nevezte ki utódjának, akit viszályosított Ben Gurion táborából. Golda Méirt a Mápáj főtitkárává nevezték ki, hogy rendezze a párt ügyeit a nagy szakadás után. Eskol, mint hadügyminiszter elrendelte a Jordán elvezetését szolgáló bulldozerek megsemmisítését sziriai területen. Ez meg is történt. A Jordánt nem vezették el.

Egyike volt tehát a legsikeresebb miniszterelnökeinknek — s mégis megfosztották attól, hogy ő legyen a hatnapos háború győzelmes hadügyminisztere. Ovatos volt és szerette volna a háborút elkerülni. A 19-ii Függetlenségi Napon, Jeruzsálemben, az ünnepségek alatt, sugta a fülébe Aba Even, hogy Nasszer mozgósít. 1967 május 14-én történt. A jelek vészesen mutatták, hoev Nasszer valóban „megöregült”. Elkezdődtek a várakozás nehéz hetei. Nasszer május 28-án elzárta a tiráni szorost, Aba Even bejelentette a BT ülésén, hogy Izráel ezt a lépést „casus belli”-nek tekinti, de Izráel még nem támadott, holott a déli határon már felvonult az egész egyiptomi hadsereg, létrejött a sziriai - jordániai - egyiptomi hadseregek közös parancsnoksága.

A kormány még mindig remélt. Aba Even körutrá indult a világ nagyjaihoz, ekkor tudtuk meg, hogy de Gaulle, a „nagy barát”, már nem a mi szövetségeseink, hanem Nasszeré. Az ellenzék azonnal offenzívát követelt. Az ország hangulata nyomott volt: az egész ország fegyverben állt, de még egy

puskálövés sem dörögött el. S ekkor tette magát népszerűtlenné a híres „dadogó” rádióbeszéddel. Jiszráel Gálili, akkori tárcanélküli miniszter, így mondja el a történeteket: „Eskol megkért, fogalmazzak meg egy nyilatkozatot, amelyet majd ő beolvas a rádióban. Azt kellett közölni, hogy a kormány még utolsó kiértelet tesz a válságnak diplomáciai uton való megoldására. Lévi Eskol vette a papírt, egy-egy szót törölt, mondatokba belejavított, ez volt a szokása. Alaposan szétmázolta a tintát a papíron. De már várták a rádióemberei, sietnie kellett. Eskol a mikrofon elé állt és minden második mondatnál dadogott, hogy a saját firkálását kislabilázza”.

Az izgalomban élő országban, amelynek határain három arab állam hadserege állt, addig még nem tapasztalt politikai nyugtalanság lett urrá. A fiatalok Mose Dájánt követelték a hadügyminisztérium élére, a koalíciós pártnevek nemzeti egységkormányt. Chájim Sápira, a Vallások Nemzeti Párt elhunyt vezére állt a mozgalom élén és így jött létre június 1-én a nemzeti egységkormány: Menáchem Begin, Elimelech Rimalt, Chájim Landau és Jozsef Szápir belépett a kormányba, mint az egykori Gáchál miniszterei, Mose Dáján hadügyminiszter lett, s a Ráfi felbomlott; hat képviselője a koalícióba lépett, négy ellenzékben maradt.

Mindezt utcai tüntetések is megelőzték. Dáján kinevezését valóságos nemzeti megmozdulás idézte elő; asszonyok vonultak fel, a sajtó, élén a mérsékelt Hááreccel „erélyesebb politikát követelt s a közvélemény szemében Mose Dáján volt a vezéregyéniség, aki diadalra viheti Izráel hadseregét. A jom-kipuri háború után ugyanez a tömeg kényszerítette lemondására.

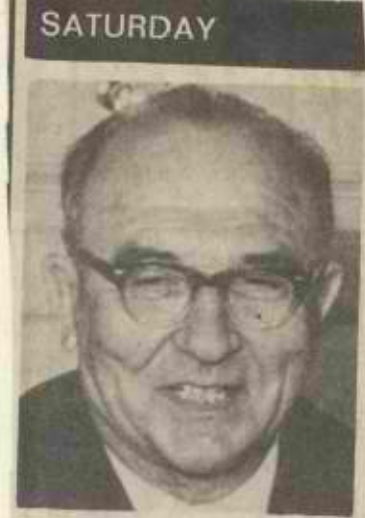
A többit tudjuk. Két év múlva Lévi Eskol szivrohamban meghalt. Hivatalában érte a halál — 74 éves korában.

סוכנות לקטעי עתונות
רחוב הרברט סמואל 4
ת.ד. 724. טלפון 234252
ירושלים

9 - 1979

THE JERUSALEM POST

SATURDAY

Levi Eshkol
Radio End, 12.05

TV

ARABIC-LANGUAGE programmes:
18.00 News roundup
18.02 Cartoons
18.30 Inventions and innovations
18.45 Evening of Song
19.30 News
HEBREW PROGRAMMES
resume at 20.00 with the Army Rabbinical Choir, conducted by Menashe Lev-Ran in a special Purim programme
20.30 Mabat newsreel
21.00 Mabat Sport
22.10 Thriller — Kiss Me, Kill Me
23.20 News
JORDAN TV (unofficial): 18.00* The Lightning Tree. 19.30 French Hour. 19.00 News in French. 19.10 (JTV 3) Return to Peyton Place. 19.30 News in Hebrew. 20.00* News in Arabic. 20.30 Doctor on the Go. 21.10 The Cedar Tree. 22.00 News in English. 22.15 Variety Show. Executive Suite (JTV 3) 23.15* Barnaby Jones.

RADIO 1st

7.11 Light Classical Music
7.05 (Stereo): Saturday Morning Concert — Handel: Royal Water Music; Mendelssohn: String Symphony No. 2
9.00 World of Science
9.25 Music Quiz
10.05 (Stereo): Chamber Music — Beethoven: Trio Op. 70, No. 1 (Barenboim-Zukerman-Du Pre); Dvorak: Sonata in G (Suk)
11.00 Radio drama
12.15 (Stereo): Jerusalem Symphony Orchestra — Polyphony? — Luciano Berio conducts Berio: Coro, with the Radio Choir from Cologne; Dr. Simha Arom presents polyphonic music from African tribes
14.10 Children's programmes
15.00 Radio story
15.30 Speaker's Podium
17.00 Aria da Capo — Lullaby. Series about musical themes
20.15 (Stereo): Daniel Benyamini, viola; Milka Sachs, piano — Dittersdorf: Sonata; Hindemith: Sonata Op. 11, No. 4; Brahms: Sonata Op. 120, No. 2; Schubert: Arpeggione Sonata
22.05 Shmuel Almog's talk show
23.00 (Stereo): Contemporary Music — Josef Tai: Shapes; Michael Barolsky: Cries and Whispers; From the International Composers' Rostrum: Mori: Tri Morpheme; Abrahamsen: Stratifications
00.10 (Stereo): Light Classical Music by Andersen, Nadelman, Roti, Duncan, Pinzi

2nd

9.05 Joke after Joke — songs, humour, gags
10.05 Weekly news magazine
11.05 Israel Song Festival 1979 (repeat)
12.05 The Tenth Anniversary of the Death of Levi Eshkol (part 2)
13.05 My Father's Home — with Nina Etsho'el of Mitape Ramon (part 1)
13.50 Announcements on entertainment and the arts
14.10 The terrorist attack on the coastal road
15.05 Songs and Goals — songs and live reports from the day's soccer games
16.04 Matter Receiving Attention — Gideon Lev-Ary looks into listeners' complaints
18.30 Sports commentary
19.00 Weekly news magazine
19.47 Bible Reading — Ezekiel 9, 10
20.05 Mixed Notes — potpourri of music
21.05 Middle East Crossroads — political commentary
22.05 Songs for the end of Sabbath
23.05 Media — magazine on radio, TV and the press
00.10 Songs with a special theme